

MASLINOVA ULJA ↔ POPULARNE MASTI

*Hrvatsko Društvo Prehrambenih
Tehnologa, Biotehnologa i Nutricionista
(HDPBN)*

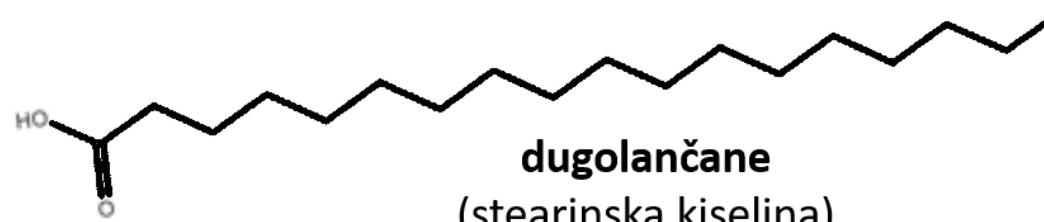
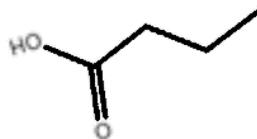
prof. dr. sc. Olivera Koprivnjak, dipl. ing. preh. teh.
Sveučilište u Rijeci - Medicinski fakultet

SVEUČILIŠTE U RIJECI - MEDICINSKI FAKULTET
UNIVERSITY OF RIJEKA - FACULTY OF MEDICINE

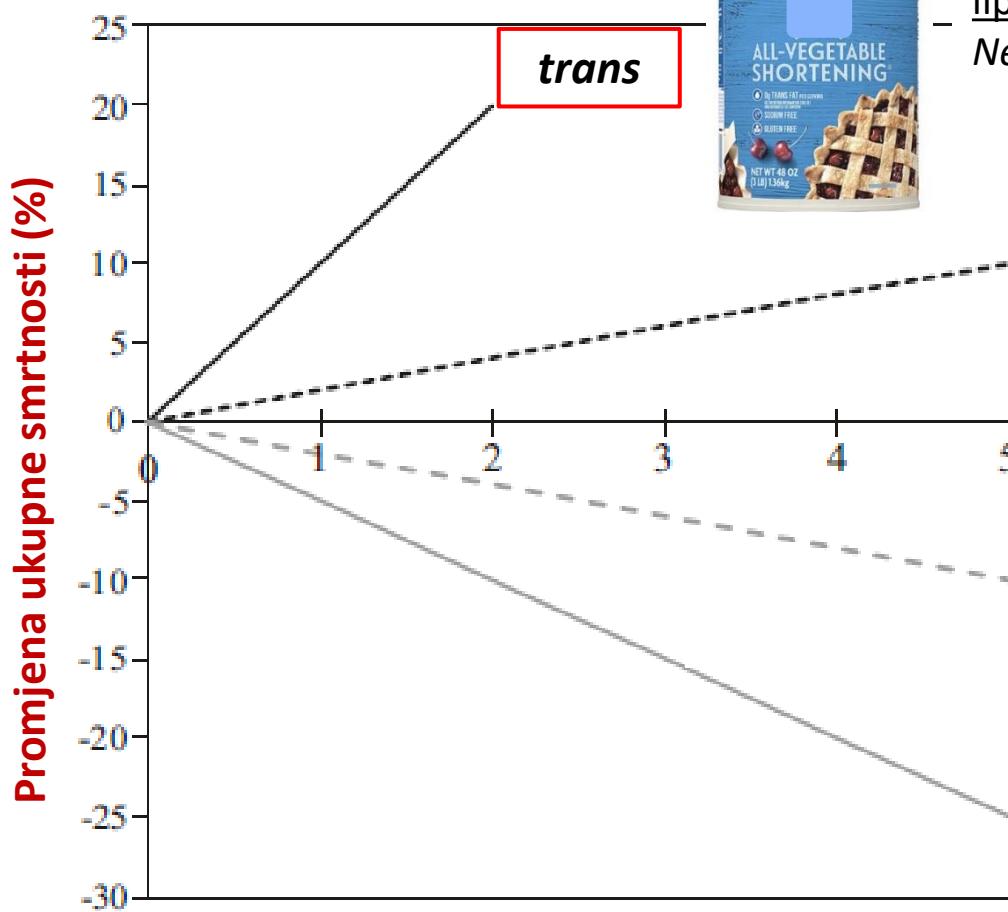
TIPOVI MASNIH KISELINA

kratkolančane
(maslačna kiselina)

dugolančane
(stearinska kiselina)

UČINAK MASNIH KISELINA U PREHRANI NA ZDRAVSTVENE RIZIKE

Mensink and Katan: Effect of dietary *trans* fatty acids on high-density and low density lipoprotein cholesterol levels in healthy subjects, *New Engl. J. Med.* (1990). 323, 439-445

zasićene

jednostruko
nezasićene

višestruko
nezasićene

Porast udjela energije iz pojedinog tipa masnih kiselina (%)

RELATIVNI NEPOVOLJNI FAKTORI SASTAVA MASNIH KISELINA

kokosova mast

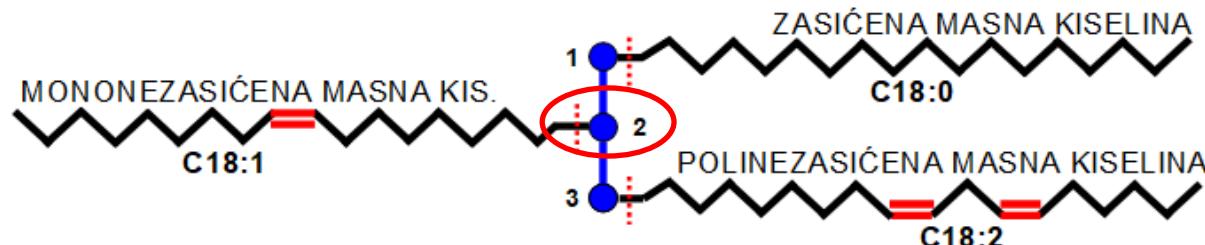
maslac

svinjska mast

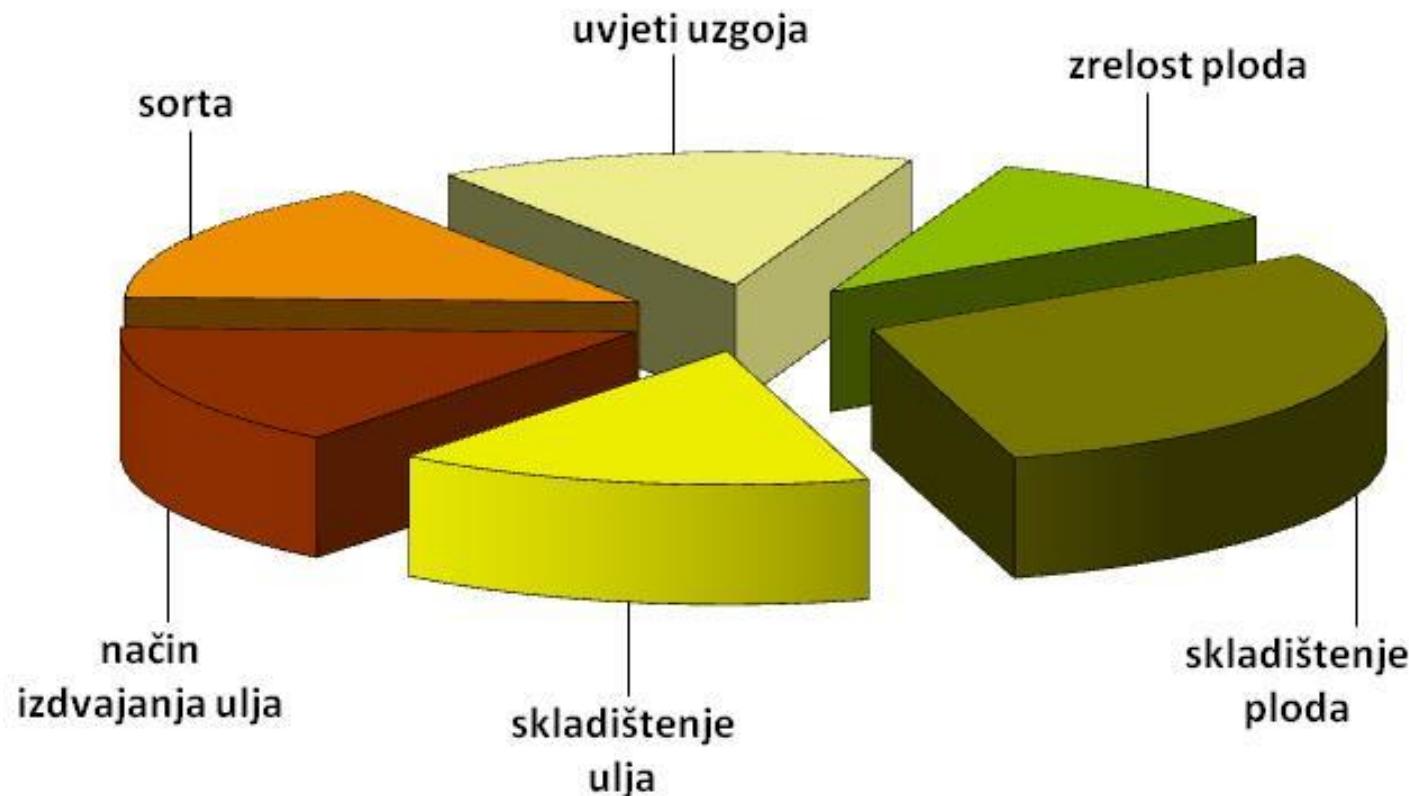
palmino ulje

maslinovo ulje

- zasićene masne kiseline više doprinose riziku od kroničnih nezaraznih bolesti (kardiovaskularne, dijabetes, pretilost, karcinom)
- dulji lanci više doprinose nakupljanju masti u tijelu od kratkih lanaca i potiču kroničnu upalu niskog intenziteta (patogeneza inzulinske rezistencije)
- masti s više zasićenih masnih kiselina na položaju sn-2 više su aterogene

FAKTORI KOJI UTJEČU NA SASTAV DJEVIČANSKIH MASLINOVIH ULJA

U usporedbi s drugim uljima i mastima, DMU su:

- jedan od najbogatijih izvora oleinske kiseline, vitamina E i skvalena
- jedini izvor hidrofilnih fenola iz grupe sekoiridoida

OLEINSKA KISELINA, C18:1, ω9

- **oksidacija** oleinske kiseline (18:1) **teče** $10\times$ **sporije** od linolne (18:2) i $20\times$ sporije od arahidonske kiseline (20:4)
- **proizvodi oksidacije masnih kiselina** u organizmu izazivaju:
 - promjene strukture i funkcije enzima
 - oksidaciju lipoproteina u krvi
 - oštećenje DNK i RNK.
- **smanjuje krvni tlak nakon obroka** (stimulira vazodilatatore i reducira nastajanje vazokonstriktora)
- u staničnim membranama **potiče transport glukoze** iz krvotoka u stanice.
- djeluje **protuupalno** reguliranjem aktivnosti enzima ciklooksigenaze-2 (COX-2)
- **udio u DMU** ovisi o sorti, meteorološkim prilikama ($T\uparrow=\downarrow$), zrelosti ploda (\downarrow)

VARIJABILNOST SASTAVA DJEVČANSKIH MASLINOVIH ULJA

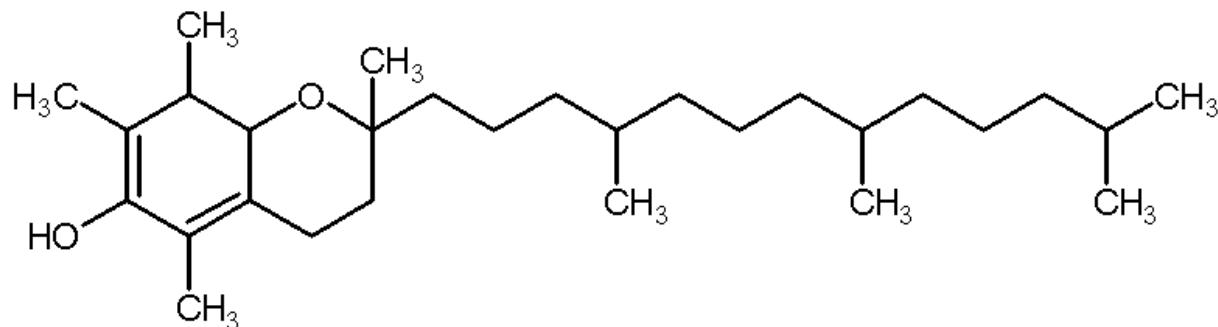
	preporučeni dnevni unos (PDU)	min. za zdravstvenu tvrdnju	raspon	broj žlica za 100% PDU
oleinska kiselina	-	45% od ukupnih masnih kis.	65 – 80%	-

ULJA I MASTI BOGATA OLEINSKOM KISELINOM

maslinovo ulje	75 %	C18:1 (65-80%)
suncokretovo s visokom oleinskom	75 %	C18:1 (75-91%)
repičino (<i>canola</i>)	60 %	C18:1 (51-75%)
arašidovo (kikiriki)	55 %	C18:1 (35-69%)
svinjska mast	50 %	C18:1 (36-62%)

α -TOKOFEROL (vitamin E)

- antioksidacijsko djelovanje (fenolna tvar lipofilnog karaktera)
- ugrađuje se u **stanične membrane**, uz afinitet prema višestruko nezasićenim masnim kiselinama u neposrednoj blizini
- ometa oksidaciju višestruko nezasićenih masnih kiselina u lipoproteinima u krvi → umanjuje rizik od ateroskleroze
- koristan u prevenciji neuro-degenerativnih bolesti (npr. Alzheimerova i Parkinsonova bolest)
- **udio u DMU ovisi o sorti**, meteorološkim prilikama ($T\uparrow=\uparrow$), zrelosti ploda (\downarrow), načinu i dužini čuvanja ulja (\downarrow)

VARIJABILNOST SASTAVA DJEVČANSKIH MASLINOVIH ULJA

	preporučeni dnevni unos (PDU)	min za zdravstvenu tvrdnju	raspon	broj žlica za 100% PDU
oleinska kiselina	-	45% od ukupnih masnih kis.	65 – 80%	-
vitamin E	12 mg/dne		100 – 800 mg/kg	20 – 2,5

ULJA BOGATA α -TOKOFEROLOM

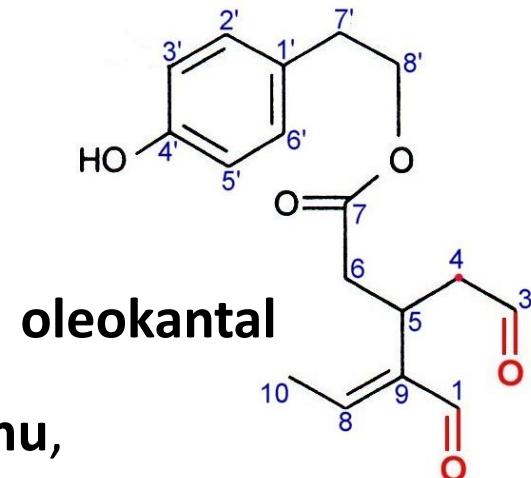

	mg/kg	broj žlica (6 g)
djevičanska maslinova ulja	100 - 800	20 – 2,5
suncokretovo ulje	300 - 700	6,5 – 3
repičino ulje	100 - 400	20 – 1,25
sojino ulje	70 - 200	28 – 10

HIDROFILNI FENOLI

- gorčina i pikantnost
- *orto*-difenoli: moćni antioksidansi – **hvatači slobodnih radikala** - *in vivo* usporavaju promjene nastale djelovanjem slobodnih radikala
- u probavnom traktu **apsorbiraju se u krvnu plazmu**, vežu se na lipoproteine, eritrocite, stanice jetre i mrežnice oka – čine ih otpornijima prema oksidaciji
- ometaju djelovanje enzima koji su uključeni u proces nastanka upale, boli i povišene temperature (**ciklooksigenaze**) → preventiva kroničnih degenerativnih upalnih bolesti.
- **udio u DMU** ovisi o sorti, meteorološkim prilikama ($T\uparrow=\uparrow$), navodnjavanju (\downarrow), zrelosti ploda (\downarrow), temperaturi prerade (\uparrow), dodatku vode u preradi (\downarrow), načinu i dužini čuvanja ulja (\downarrow)

oleokantal

VARIJABILNOST SASTAVA DJEVČANSKIH MASLINOVIH ULJA

	preporučeni dnevni unos (PDU)	min za zdravstvenu tvrdnju	raspon	broj žlica za 100% PDU
oleinska kiselina	-	45% od ukupnih masnih kis.	65 – 80%	-
vitamin E	12 mg/dne		100 – 800 mg/kg	20 – 2,5
hidrofilni fenoli	-	5 mg/dne	100 – 1.000 mg/kg	8 – 0,8

VARIJABILNOST SASTAVA DJEVČANSKIH MASLINOVIH ULJA

	preporučeni dnevni unos (PDU)	min za zdravstvenu tvrdnju	raspon	broj žlica za 100% PDU
oleinska kiselina	-	45% od ukupnih masnih kis.	65 – 80%	-
vitamin E	12 mg/dne		100 – 800 mg/kg	20 – 2,5
hidrofilni fenoli	-	5 mg/dne	100 – 1.000 mg/kg	8 – 0,8
skvalen	-	-	1000 – 12.000 mg/kg	33 - 3
	max apsorpcije iz crijeva 200 mg/dne			

DJEVIČANSKO MASLINOVO ULJE U USPOREDBI S DRUGIM MASNOĆAMA

- jedan je od najbogatijih izvora oleinske kiseline, vitamina E i skvalena
- jedini je izvor hidrofilnih fenola iz grupe sekoiridoida

TREBA IMATI NA UMU

- da je sadržaj ovih tvari u DMU **vrlo varijabilan** (uzgojni i preradbeni čimbenici)
- da starenjem DMU dolazi do značajnijih smanjenja sadržaja hidrofilnih fenola i vitamina E (hidroliza i oksidacija)
- da se procjenjuje da **samo 10% ulja na tržištu** može ispuniti preduvjete za isticanje zdravstvenih tvrdnji koje proizlaze iz sadržaja hidrofilnih fenola i vitamina E

Hrvatsko Društvo Prehrambenih
Tehnologa, Biotehnologa i Nutricionista
(HDPBN)

Hvala na pažnji!

MEDICINSKI FAKULTET RIJEKA
KATEDRA ZA TEHNOLOGIJU I KONTROLU NAMIRNICA

prof. dr. sc. Olivera Koprivnjak, dipl. ing. preh. teh.
doc. dr. sc. Valerija Majetić Germek, dipl. sanit. ing.
Bojana Lukić, dipl. sanit. ing.

